

Дитина, її сутність та гідність. Християнське бачення.

Дитинство є невід'ємним етапом на шляху розвитку кожної людини, що приходить у цей світ і досягає повноліття. У відповідному часовому відрізку життя людина є дитиною. Вивчення й переосмислення богословських та антропологічних принципів ставлення до людини у цьому делікатному періоді її становлення є надзвичайно важливими як для кожної особи зокрема, так і для суспільства і людства загалом. Дана стаття є спробою зібрати найбільш вагомі думки, які виявляють біблійне бачення питань “Ким є дитина?”, та “Як потрібно до неї ставитись?”.

Людське буття не можна зрозуміти у повноті без світла Божого Об'явлення. Правди віри про людину розкривають основи її особистої гідності, захищають цю гідність і дають відповіді на виклики часу модерної та постмодерної культури.

Сотворена на образ Божий, людина є єдиним створінням, покликаним до теандричного життя, а значить здатним сприймати Бога, спілкуватись із Ним й наслідувати Його. Виявляючи місце людини у Всесвіті, Біблія із перших своїх сторінок підкреслює, що хоч особа є сотвореною, проте суттєво відрізняється від решти створінь своєю духовною сутністю: своїм покликанням і здатністю брати участь у Житті Пресвятої Трійці. Лише людина через Святі Тайни входить у неповторний стосунок з Отцем, Сином та Святим Духом.

Дитина від перших порухів свого життя посідає перелічені вище характеристики. Людський спосіб існування є особовим, отже дитина від зачаття є особою. Гідність дитини знаходиться на онтологічному рівні, оскільки від найпершого моменту свого життя вона отримує від Бога свою особову реальність. Не зважаючи на свій майбутній еволюційний розвиток, дитина завжди є особою, гідність якої повинна визнаватися на усіх етапах й у всіх обставинах її життєвого шляху.

В усі часи й до сьогоднішнього дня у суспільстві існував і продовжує існувати корисливий підхід у баченні не лише сотворених речей, але й самої людини. У такій перспективі мислення завжди поставатиме питання про причину визнання повноти гідності маленькій людській істоті, яка знаходиться на шляху свого розвитку. Тому завжди актуальною залишатиметься необхідність пояснення правди про те, що людина, незалежно від віку, є особою – не річчю. Лише людина є сотвореною на образ Божий; лише людина є вершиною Всесвіту; лиш людина є покликаною і здатною наслідувати свого Творця. Людська душа є духовною і безсмертною, наділеною розумом та свобідною волею. Ця велична особова гідність притаманна людині від початку її життя, тобто є присутньою в період її дитинства.

Філософи підкреслюють різницю між особою і річчю. Річ має ціну, особа дитини є безцінною, оскільки є образом Божим, даром Божим і є любленою Богом; є єдиною й неповторною і має духовну природу. На відміну від речі, особа не може бути засобом, а лише метою. Будучи особою і даром Божим, дитина ніколи не може стати засобом, яким хтось захоче послужитися для досягнення будь-якої особистої мети.

Звідси випливає моральна вимога поваги до особи незалежно від її віку. Від першого моменту існування маленькому людському естwu належить увага, повага й любов у всій повноті: як фізично, так і духовно. Найбільш промовистим

богословським й антропологічним зразком такого ставлення є особистий приклад і навчання Ісуса Христа, який своїм Воплоченням об'являє людині справжню її сутність та скеровує на спасенний спосіб буття.

Передане Євангеліями навчання Спасителя про дітей і ставлення до них є доволі глибоким та сповненим педагогічної мудрості. Біблійні розповіді, в яких змальований Ісус із дітьми, розкривають Його доброзичливість, повагу і справжню любов по відношенню до останніх.

Потім узяв дитину, поставив її серед них і, обнявши її, каже до них: "Хто прийме одне з таких дитят в моє ім'я - мене приймає; а хто мене приймає - не мене приймає, а того, хто послав мене" (Мр. 9, 36-37).

У вчинених актах Христа немає нічого випадкового: ні жест любові, ні об'єкт дії. Він бере дитину, кладе її посередині так, що вона стає центром уваги усіх присутніх там дорослих, підготовляючи в такий спосіб те, що Він вважає дуже важливим і на що хоче звернути увагу всіх людей: виявивши в обіймах ніжність і любов до одного з "малих" членів людської спільноти, залишити людству приклад ставлення до дітей.

Ісус не вибирає якусь особливу дитину, яка вирізнялася з-поміж інших певними позитивними якостями (принаймні, Євангеліє нічого про це не каже). Це, найімовірніше, було звичайне дитинча (чи, може, підліток), одне з багатьох сотень тисяч інших дітей. Важко заперечити, що в обіймах самого Бога дана дитина відчула себе повністю прийнятою і любленою; любленою за те, ким була і також за те, ким ще не була і не знала, ким буде. Своїм жестом любові і словами, які йому слідують, Божий Син виразно стверджує: дітям належать прийняття, увага і любов.

Ще більш значними є ці обійми по відношенню до дитини з огляду на факт відсутності згадки в Євангелії подібного жесту зі сторони Христа стосовно інших осіб. Єдиним Євангельським свідченням вияву любові Спасителя до людей через обійми, про яке маємо письмове підтвердження, є обійми дитини.

Христос не лише приймає дітей з любов'ю, а навіть ставить їх дорослим у приклад в питаннях, які стосуються прийняття Божого Царства.

Того часу підійшли до Ісуса учні й мовлять: "Хто найбільший у Небеснім Царстві?" Ісус покликав дитину, поставив її серед них – і каже: "Істинно кажу вам: Якщо ви не навернетеся і не станете, як діти, не ввійдете в Небесне Царство. Хто, отже, стане малим, як ця дитина, той буде найбільший у Небеснім Царстві". (Мт. 18, 1-4; пор. Мр. 10,15; Лк 9, 48; Лк 18, 16-17).

Безкорислива любов Бога, запевнена дітям жестом ніжності, захисту і пророчими словами Ісуса, повністю перевертає тогочасну скалу як грецьких, так і єврейських цінностей. Коли людська реальність розглядається з точки зору Божого Царства, саме їм надається першорядне місце, адже дитина з легкістю слухає, вірить і виконує вказівки, вона є відкритою до любові і бажає зростати в повному значенні цього слова.

Ми не зможемо на сторінках даної статті провести детального екзегетичного чи герменевтичного аналізу усіх Євангельських свідчень, що містять опис прикладу Христового ставлення до дітей, – який, безсумнівно, ще потребує свого належного переосмислення, – але спробуємо виявити найсуттєвіші його елементи.

Одним із важливих моментів, які відзначають екзегети, є намір Христа залишити людям своє навчання про спосіб ставлення до неповнолітніх. Будучи Вплоченим Словом, кожен довершений жест Спасителя містить у собі якесь послання, звернене як до людей того часу, так і до всіх наступних поколінь. Тому можна стверджувати, що функція Ісусового жесту любові по відношенню до дитини є подібною до навчання словом.

Не можна не згадати тут ревності Божого Сина, коли йдеться про всебічний захист дітей, особливо про їхній моральний і духовний захист. Згідно слів Ісуса, прийняти дитину з любов'ю означає те саме, що й прийняти з любов'ю Його самого чи Бога-Отця:

“Хто прийме одне з таких дитят в моє ім'я - мене приймає; а хто мене приймає - не мене приймає, а того, хто послав мене” (Мр. 9, 37)

“Хто приймає дитину в моє ім'я, той мене приймає. А хто спокусить одного з тих малих, що вірують у мене, такому було б ліпше, якби млинове жорно повішено йому на шию, і він був утоплений в глибині моря” (Мт. 18, 5-6; пор. Мр. 9, 42).

Ці слова Христа дуже промовисто виявляють Його гаряче бажання й турботу, щоб неповнолітні були якнайтепліше прийняті у кожній спільноті, де їм доведеться жити, зростати, вчитися чи тимчасово перебувати, а також щоб вони були якомога краще захищені від морального занепаду добрим виховним прикладом оточуючого середовища та належним вихованням. Своїм ставленням до дитини Син Божий спершу дає наглядний зразок для наслідування, а відтак стверджує, що їм, неповнолітнім членам людської спільноти, належить особливий вияв піклування і захисту.

Центральною точкою, на яку вартує спрямувати увагу, підсумовуючи цей короткий аналіз окремих Євангельських розповідей, що змальовують сцени Ісуса з дітьми, є залишення Божим Сином прикладу ставлення до неповнолітніх з боку дорослих. Це ставлення любові, уваги, поваги, опіки і турботи про добро маленької людської особи, яка перебуває в процесі свого фізичного, інтелектуального, психологічного, морального і духовного становлення.

Народжена дитина є унікальною та неповторною. Будучи тілом, душею і духом, для того, щоб досягнути зрілості і повноти життя у любові, вона повинна розвинути свої задатки та можливості, чого самотійно зробити не може. Не тільки фізичний розвиток, але й психологічний і моральний розвій дитини потребує відповідних сприятливих умов. Для здорового особистісного розвитку маленького людського індивіда виховне середовище теплого прийняття, поваги, уваги й любові необхідне не менше, як для рослини – сонячне проміння, ґрунт і вода.

Психологічні дисципліни одноголосно стверджують, що ставлення до людини є надзвичайно важливим, особливо у ранній період її формування і становлення, тобто в період дитинства. На сьогоднішній день у суспільстві питанню ставлення до людини і особливо – ставлення до дитини відводиться замало уваги, однак саме від ставлення до людської особи у великій мірі залежить добробут як поодиноких людей, так і соціальний добробут цілого суспільства. Не потрібно заглиблюватися у довгі філософські трактати, для того щоб зрозуміти, наскільки може змінитися якість життя будь-якої спільноти чи

держави, якщо у способі її буття звичним явищем стане шана у ставленні до людини й турбота про її добро.

Шанобливе ставлення урядовця до громадянина і навпаки, пошана начальника до підлеглого і навпаки, взаємна повага між членами суспільства, шана між членами родини й сім'ї беруть свій початок, як ріка із джерела, зі ставлення глибокої поваги й любові батьків до дітей, учителів до учнів, вихователів до вихованців. Тому, крім турботи про професійну формацію неповнолітніх, завданням родинного оточення, освітніх установ і всього суспільства мало б бути передання підростаючому поколінню запропонованого людству Спасителем Божого способу буття, якому властива повага і любов до людини й дитини.

Юна особа, бачачи виховний приклад й відчуваючи у ставленні до себе повагу і дієву доброзичливість зі сторони оточуючого середовища, дуже часто поступає з іншими подібним чином, часом навіть не усвідомлюючи чи не до кінця усвідомлюючи цього. Саме тому християнське бачення ставлення до людини має стати далекоглядною стратегією у розбудові нашої державності, в якій пріоритетним завданням буде передання із покоління в покоління – як словом, так і виховним прикладом – поваги до людської особи й автентичної турботи про її добро.

Використана література:

Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви, *Катехизм Української Греко-Католицької Церкви «Христос – наша пасха»*, Свічадо, Львів 2011.

GIOVANNI PAOLO II, *Evangelium vitae*, Lettera enciclica sul valore e l'inviolabilità della vita umana, 25 marzo 1995, AAS 87 (1995) 401-522 (per il testo italiano: EV 14 [1994-1995] pp. 1206-1445).

———, *Gratissimam sane*, Lettera alle famiglie, 2 febbraio 1994, AAS 86 (1994) 868-925 (per il testo italiano: EV 14 [1994-1995] pp. 82-219).

PAOLO VI, *Humanae vitae*, Lettera enciclica sulla regolazione della natalità, 25 luglio 1968, AAS 60 (1968) 481-503 (per il testo italiano: EV 3 [1968-1970] pp. 280-319).

CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, *Donum vitae*. Istruzione sul rispetto della vita umana nascente e la dignità della procreazione, 22 febbraio 1987, AAS 80 (1988) 70-102 (per il testo italiano: EV 10 [1986-1987] pp. 824-893).

PONTIFICIO CONSIGLIO PER LA FAMIGLIA, *Famiglia e procreazione umana*, 13 maggio 2006, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2006 (EV 23 [2005-2006] pp. 1274-1326).

———, *La dignità dei bambini e i loro diritti*, 1 gennaio 2002, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2002.

ROMALDO Adriana, *Gesù abbraccia i bambini. Riflessioni teologiche e antropologiche sul gesto dell'abbraccio nella Bibbia* (Collana Ricerche 1), Facoltà Teologica dell'Italia Centrale, Firenze 2007.

WEBER Hans-Ruedi, *Gesù e i bambini: sussidi biblici per lo studio e la predicazione*, Edizioni Paoline, Roma 1981, orig.: *Jesus and the children*, by the World Council of Churches, Ginevra 1979.